

**ÖDEME
KAYDEDİCİ
CİHAZLARIN
SATIŞI,
DEVİRİ,
ÇALINMASI,
NAKLİ,
ARIZALANMASI
VE
KULLANIM
DIŞI
BIRAKILMASI**

.....

Coşkun ARAS
Vergi Kontrol Memuru

I - GİRİŞ

Ödeme kaydedici cihaz uygulaması, 1984 yılında 3100 sayılı Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanunla, vergi sistemimize girmiş bulunmaktadır.

Ödeme kaydedici cihaz uygulaması ile hem vergi mükelleflerine vergi ödevlerini yerine getirmede kolaylık sağlanması hem de perakende satışların güvenli bir şekilde kayıt altına alınması, amaçlanmış ve perakende ticaretle uğraşan mükelleflerin tüm satışlarının belgelendirilmesinin perakende öncesi safhalarda faturasız mal alım-satımını önleyeceği düşünülmüştür.

Mükellefler ödeme kaydedici cihaz kullanımı sırasında, cihazın satış ve devri, nakli, çalınması, arızalanması ve kullanım dışı bırakılması gibi özellik arzeden durumlarla karşılaşmaktadırlar.

Bu gibi özel durumlarda, mükelleflerin, vergi dairelerinin ve üretici ve ithalatçı kuruluşların yapacağı işlemler yazımızın konusunu oluşturmaktadır.

II - SATIŞ ve DEVİR

Maliye Bakanlığı'nca onaylanan bilgisayar bağlantılı sistemleri, bağlantılı ödeme kaydedici cihaz sistemlerini, elektronik

yazar kasalar veya yazıcı tertibatı bulunan terazileri, işyerinde kullanmakta olan mükellefler daha sonra kullanmak üzere, yeni bir bilgisayar bağlantılı sistem, bağlantılı ödeme kaydedici cihaz sistemi, elektronik yazar kasa veya yazıcı tertibatı bulunan terazi aldıklarında, ellerindeki eski cihazlarını aşağıdaki açıklamalar çerçevesinde ödeme kaydedici cihaz kullanma yükümlülüğü olan bir başka mükellefe veya Maliye Bakanlığı'ndan onay almış bulunan üretici veya ithalatçı kuruluşlara satabilecek veya devredebileceklerdir.

a) Ödeme kaydedici cihazlarda kayıt altına alınan mali bilgilerin silinemez ve değiştirilemez özellikte olması sebebiyle bir süre kullanıldıktan sonra mali hafızalarda hasılat kayıtlı iken; satışı yapılan cihazlarda yer alan bilgilerin cihazı satan mükellefin ödeyeceği vergilerin takibi, satın alanında kendine ait olmayan hasılatlardan sorumlu duruma düşmemesi bakımından satış ve devir işleminden önce ilgili vergi dairesince mutlaka bir tutanakla tespit edilmesi gerekmektedir. Bunun için de sözkonusu satışı yapan mükellef satış işleminden önce durumun tespiti için ilgili vergi dairesine talepte bulunmalıdır.

b) Mükellefin başvurusu üzerine vergi dairesi tarafından; cihazı satan mükellefin satış tarihine kadar cihaz kullanmak suretiyle elde ettiği hasılatı, tahsil edilen KDV'sini, son "Z" raporu sayısını, en son verilen müteselsil fiş numarasını ve tarihini, cihaza yapılan teknik müdahaleleri, cihazın mali hafızasının değiştirilip değiştirilmediğini ve mali bakımdan gerekli olabilecek diğer tüm bilgiler, mali hafızadan ve gerektiğinde işletmede kalan kayıt rulolarından yararlanılmak suretiyle görevlendirilecek bir eleman marifetiyle tespit ettirilecektir.

c) Cihazın, Ödeme Kaydedici cihaz kullanma yükümlülüğü olan bir mükellefe satılması veya devredilmesi halinde;

Cihazlar satıcıya ait bilgilerin yer aldığı eski mali hafıza ile satılabileceği gibi, eski mali hafızası yetkili servis elemanlarınca sökülerek (saklanmak üzere) satıcıya verilmek ve yerine yeni bir mali hafıza takılmak suretiyle de satılabilecektir. Şu kadar ki cihazın mali hafızasının sökülmesi ve yerine yenisinin takılması işlemi satış ve devirden (fatura düzenlenmeden) önce olacak bu husus ruhsatnamede ve düzenlenen tutanakta ayrıntılı bir şekilde belirtilecektir.

— Yukarıda belirtilen şekilde, vergi dairesince yapılacak tespitler sonucunda 3 örnek tutanak düzenlenecek, düzenleyen görevli memur satıcı ve alıcı mükellefler tarafından imzalanan tutanağın, bir örneği satıcının

dosyasına konulmak üzere vergi dairesinde, diğeri satıcıda kalacak, bir diğeri ise cihazın ruhsatnamesine eklenecektir.

— Cihaz ruhsatnamesinin satışa ilişkin bölümleri satışı gerçekleştiren kişi veya kurum tarafından eksiksiz bir şekilde doldurulup tasdik edilecek, ayrıca ruhsatnameye, cihazın satış nedeni belirtilerek düzenlenen tutanağın tarihi işlenecektir.

— Cihazı satın alan mükellefler, fatura, ruhsatname, kullanma kılavuzu, tutanak örneği ile birlikte cihazı teslim alacak ve alış faturasının düzenlendiği tarihten (fatura tarihi dahil) itibaren 15 gün içinde gerekli belgelerle birlikte bağlı bulunduğu vergi dairesine müracaatla cihazın adına kaydının yapılmasını ve "Ödeme Kaydedici Cihazlara Ait Levha" verilmesini talep edecektir.

— Cihazı satın alan mükellef, ayrıca satışa ilişkin işlemi ve cihazın kimden alındığını gerekli kayıt yapılmak üzere, 15 gün içinde yazılı olarak ruhsatnamede belirtilen üretici veya ithalatçı kuruluşu bildirecektir.

d) Cihazın, Maliye Bakanlığı'ndan onay almış bulunan üretici veya ithalatçı kuruluşlara satılması veya devredilmesi halinde ise;

— Vergi Dairesince yapılan tespitler sonucunda iki örnek tutanak düzenlenecek, görevli memur, satıcı ve alıcı mükellefler tarafından imzalanan tutanağın bir örneği satıcının dosyasına konulmak üzere vergi dairesinde, diğeri satıcı da kalacaktır.

— Üretici veya İthalatçı kuruluş tarafından, cihazın eski mali hafızası üzerinde bilgi kayıtlı ise sökülerek saklanmak üzere satıcıya verilecek ve cihaza yeni bir mali hafıza takılacak ve cihazın satıcıdaki ruhsatnamesi ve iptal edilmek üzere geri alınacak ve cihaza takılan mali hafıza ile aynı sicil numarasını taşıyan yeni bir ruhsatname düzenlenecektir.

— Bu şekilde alınan cihazlar üretici veya ithalatçı kuruluşlarca tekrar satışa arz edildiğinden, ilk kez satılan cihazlarda olduğu gibi işlem yapılacaktır.

e) Satış ve devir işleminin gerçekleşmesi ile birlikte satıcı mükellef bağlı olduğu vergi dairesine 15 gün içerisinde müracaat ederek daha önce almış bulunduğu "Ödeme Kaydedici Cihaza Ait Levha"yı iptal edilmek üzere iade edecek ve satışa konu cihazın adına devam eden kaydının silinmesini isteyecektir.

III - ÖDEME KAYDEDİCİ CİHAZLARIN ÇALINMASI HALİNDE YAPILACAK İŞLEMLER

Bilindiği üzere, 3100 sayılı Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihaz Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanun'a göre mükelleflerce kullanılma mecburiyeti bulunan ödeme kaydedici cihazlar vergi matrahının tespitine esas olan bilgilerin güvenli bir şekilde kayıt altına alındığı önemli bir belge niteliği taşımaktadır.

Bu nedenle ödeme kaydedici cihazların; çalınması veya kaybolması gibi nedenlerle başkasının eline geçmesi halinde yasal olmayan yollarla vergi iadesinden yararlanma veya başka amaçlarla kullanılmaları mümkündür; bu gibi doğabilecek suistimallerin önlenmesi bakımından cihazı çalınan mükelleflerin, bu durumu öncelikle bağlı olduğu vergi dairesine bildirmesi ve mahkeme kararıyla kanıtlaması, çalınan cihazın başkaları tarafından kullanılmasının engellenmesini, teminen olayın mutad vasıtalarla ilanı ve üretici veya ithalatçı firmaya bildirilmesi gerekmektedir.

Anılan Kanunla ilgili olarak yayımlanan 9 seri no.lu Genel Tebliğin Ödeme Kaydedici Cihazların Kullanımı Mecburiyeti Hakkında 4. maddesinde gerek kanunen mecburiyetlerinin başlaması, gerekse kendi istekleri ile ödeme kaydedici cihazları alan mükellefler perakende ticaretlerinin devam süresince V.U.K.'na göre fatura kullanmak mecburiyetinde olmadıkları satışlarını ödeme kaydedici cihazları kullanılarak belgelendirilecekleri, kendi istekleri ile de olsa bilahare bundan dönmeyecekleri belirtilmiştir.

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun Mücbir Sebepler başlıklı 13. maddesi, mükelleflerin vergilendirme ile ilgili ödevlerinin bu madde de sayılan haller nedeniyle yerine getirilmemesi durumunda uygulama alanı bulmaktadır.

Yine aynı Kanunun 15. maddesinde ise "13'üncü madde de yazılı mücbir sebeplerden herhangi birinin bulunması halinde bu sebep ortadan kalkıncaya kadar süreler işlemez. Bu takdirde tarh zamanaşımı işlemeyen süreler kadar uzar.

Bu hükmün uygulanması için mücbir sebebin malum olması veya ilgililer tarafından tevsik edilmesi lazımdır." hükmü yer almaktadır. Mükelleflerin 3100 sayılı Kanuna göre ödeme kaydedici cihaz kullanmak zorunda olmalarının da bir vergi ödevi olarak düşünülmesi gerekmektedir.

Bu nedenle yukarıdaki açıklamalar ışığında mükelleflerce kullanılmakta olan cihazların çalınması veya kaybolması halinde gerek söz-

konusu cihazların yeniden temininde ortaya çıkan veya çıkacak nedenlerin mükelleflerin mücbir sebep hali kabul edilen süre içerisindeki satışlarını elle düzenleyecekleri perakende satış fişleri ile belgelendirmeleri koşuluyla 213 sayılı V.U.K.'nın 13/3. maddesinde "Kişinin iradesi dışında vukuu gelen mecburi gaybubet" hükmü doğrultusunda mütalaa edilmek suretiyle mücbir sebep olarak kabul edilmesi gerekir.

Bu itibarla, bu tür olaylarda 213 sayılı VUK'nun 14 üncü madde hükmü tatbik edilerek bu madde hükmü uyarınca mükelleflere çalınan veya kaybolan ödeme kaydedici cihazlarının yerine yenisini temin edebilmeleri için cihazın çalındığı tarihten başlamak üzere ilgili idarece belirlenecek uygun bir sürenin verilmesi gerekir.

IV - ÖDEME KAYDEDİCİ CİHAZLARIN NAKLİ

Mükelleflerin, perakende mal satışları veya hizmet ifalarının mevcut olduğu işletmelerinde ödeme kaydedici cihazları kullanmaları zorunludur. Ancak bu işletmelerini sürekli veya geçici olarak kapatmaları halinde ilgili vergi dairesine müracaat edip gerekli tespitleri yaptırmak koşuluyla sahibi bulundukları cihazlarını kullanmak üzere başka işletmeleri mevcutsa buraya nakletmeleri mümkündür.

Bu nedenle mükelleflerin bir işletmesi açık iken diğer işletmesinin kapalı tutulması halinde, sahibi olduğu yazar kasayı açık olan işletmesinde kullanması kapalı olan işletmesinde ise ayrıca cihaz bulundurmaması mümkündür. Ancak adı geçen iki işletmesinin de aynı tarihlerde faaliyet göstermesi halinde her bir işletmesinde ayrı ayrı olmak üzere ödeme kaydedici cihaz kullanması gerekmektedir.

Ayrıca, her nakil işleminden önce kapatılan işletmenin bulunduğu mahaldeki vergi dairesine müracaat ederek, bu işletmeye ait cihaz hafızasında kayıtlı mali bilgileri tespit ettirilmesi gerekmektedir.

V - ÖDEME KAYDEDİCİ CİHAZLARDAKİ ARIZALARIN YETKİLİ SERVİSLERE BİLDİRİLMESİ ZORUNLULUĞU

Ödeme kaydedici cihaz kullanan mükellefler, cihazın arızalanması durumunda, 3100 sayılı Kanunun 4. maddesi uyarınca bu arızayı derhal yetkili bakım ve onarım servisine bildirmek zorundadırlar. Mükelleflerin, cihazın tamiri için yaptıkları başvurunun tarih ve saatli cihazın ruhsatnamesine işlenecektir.

Mükellefin süresinde başvurmaması cezai müeyyideyi gerektiren bir fiildir. Bu fiili işleyen mükellefler hakkında 3100 sayılı Kanunun Mükerrer 8/1. maddesinde yazılı "... süresi içinde ödeme kaydedici cihazları almayan, cihazları bozan, bozuk cihazları kullanan veya başkalarının kullanmasına izin veren bir hesap dönemi içinde ayrı tarihlerde en az iki defa cihazları kullanmamak suretiyle satış fişi vermediği tespit edilen mükellefler, kaçakçılığa teşebbüs etmiş sayılırlar. Bu mükellefler hakkında Vergi Usul Kanunu'nun 360. maddesinde yer alan ceza uygulanır." hükmü gereğince bu mükellefler kaçakçılığa teşebbüs etmiş sayılacaklar ve haklarında Vergi Usul Kanunu'nun 360. maddesi hükmüne göre işlem yapılacaktır.

VI - ÖDEME KAYDEDİCİ CİHAZLARIN BİR SÜRE KULLANILDIKTAN SONRA KULLANIM DIŞI BIRAKILMASI

Vergi Mükellefiyetini ortadan kalkması veya sair nedenlerle, faal durumda iken kullanılmayan, bir başkasına satılmayan ve işletme dışında herhangi bir yerde muhafaza edilmek istenilen ödeme kaydedici cihazlarla ilgili olarak;

a) Cihaz sahibi tarafından ilgili vergi dairesine başvurulacak cihazda kayıtlı mali bilgilerin tespitinin talep edilmesi,

b) Cihazın sahibinin başvurusu üzerine vergi dairesince;

Cihaz sahibinin ödeyeceği vergilerin takibi ve cihazın müteakip dönemlerde kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi bakımından daha önce cihaz kullanmak suretiyle elde edilen hasılatı, tahsil edilen katma değer vergisini, son sıfırlanan sayısını, en son verilen müteselsil fiş numarası ve tarihini, cihaza yapılan teknik müdahaleleri ve mali yönden gerekli olabilecek diğer tüm bilgileri, mali hafızadan ve gerektiğinde işletmede kayıtlı kalan kayıt ruloları ve cihaz ruhsatnamesinden yararlanmak suretiyle görevlendireceği bir eleman aracılığıyla, hiçbir tereddüte yol açmayacak şekilde ayrıntılı olarak tutanakla tespit edilmesi, hazırlanan tutanağın bir örneğinin mükellefin vergi dairesi dosyasına konulması, bu işlemlerin tamamlanması sonucunda da cihazın vergi dairesindeki kaydının silinerek, ödeme kaydedici cihazlara ait levhanın iptal edilmek üzere geri alınması gerekmektedir.

Vergi dairesince, cihazın kullanım dışı kaldığı, sicil no.su ve son kullanıcısının adı soyadı veya ünvanı da belirtilerek ilgili imalatçı veya it-

halatçı kuruluşa, imalatçı veya ithalatçı kuruluşun ise kullanım dışı bırakılan bu cihazın kullanıldığını tespit ettiği takdirde, durumu en kısa sürede kendisine bilgi veren vergi dairesine bildirmesi,

c) Cihazın, vergi dairesinin bilgisi dışında kullanılmaması bu tür cihazların sicil numarası itibarıyla ayrı bir yere kaydedilerek vergi dairesinin bilgisi dışında suistimale yönelik olarak kullanılıp kullanılmadıklarının yapılacak denetimlerde kontrol edilmesi,

d) Cihazın yeniden kullanılmasının istenmesi halinde durumun dilekçe ile vergi dairesine yeniden bildirilmesi,

gerekir.

Yararlanılan Kaynaklar

Yaşar Er - Açıklamalı Ödeme Kaydedici Cihaz Kullanılması Hakkında Kanun
Ödeme Kaydedici Cihaz Kanunu
Ödeme Kaydedici Cihaz Kanunu Genel Tebliği
Bakanlık Özelgeleri